

Vlaams
Parlement

ingediend op **42** (2016-2017) – Nr. 3
9 februari 2017 (2016-2017)

Verslag

namens de Commissie voor Welzijn, Volksgezondheid en Gezin
uitgebracht door Katrien Schryvers, Caroline Croo en
Freya Van den Bossche

over het jaarverslag

van het Kinderrechtencommissariaat

2015-2016

Samenstelling van de Commissie voor Welzijn, Volksgezondheid en Gezin:

Voorzitter: Bart Van Malderen.

Vaste leden:

Caroline Croo, Danielle Godderis-T'Jonck, Lies Jans, Lorin Parys, Peter Persyn, Tine van der Vloet;
Griet Coppé, Cindy Franssen, Vera Jans, Katrien Schryvers;
Freya Saeys, Martine Taelman;
Freya Van den Bossche, Bart Van Malderen;
Elke Van den Brandt.

Plaatsvervangers:

Björn Anseeuw, Vera Celis, Cathy Coudyser, Koen Daniëls, Ingeborg De Meulemeester,
Manuela Van Werde;
Sonja Claes, Dirk de Kort, Kathleen Helsen, Tinne Rombouts;
Jo De Ro, Emmily Talpe;
Jan Bertels, Bert Moyaers;
Elisabeth Meuleman.

Toegevoegde leden:

Ortwin Depoortere.

Documenten in het dossier:

- 42** (2016-2017) – Nr. 1: Jaarverslag van het Kinderrechtencommissariaat
- Nr. 2: Verslag namens de Commissie voor Onderwijs

INHOUD

I.	Uiteenzetting door Bruno Vanobbergen, kinderrechtencommissaris	4
1.	Jeugdhulp	4
1.1.	Omgaan met verontrusting	4
1.2.	Pleegzorg.....	5
1.3.	Recht op herinnering.....	5
1.4.	Toestemming van beide ouders?.....	5
2.	Rechten op en in het gezin	6
3.	Jeugddelinquentierecht	6
4.	Kinderen op de vlucht.....	6
5.	Dak- en thuisloosheid	6
6.	Wat na 18 jaar?	7
II.	Vragen van de leden	7
	Gebruikte afkortingen.....	11

De Commissie voor Welzijn, Volksgezondheid en Gezin besprak het jaarverslag 2015-2016 van het Kinderrechtencommissariaat tijdens haar vergadering van 6 december 2016. Aan de bespreking namen Bruno Vanobbergen, kinderrechtencommissaris, en Inge Schoevaerts, adviseur Klachtenlijn, deel.

I. Uiteenzetting door Bruno Vanobbergen, kinderrechtencommissaris

1. Jeugdhulp

De belangrijkste vraag waarmee het Kinderrechtencommissariaat geconfronteerd wordt wanneer het over jeugdhulp gaat, is wie er voor de 'moeilijke kinderen' zorgt. Deze vraag is van ontzettend groot belang. Aan de hand van drie door het Kinderrechtencommissariaat behandelde meldingen, wordt deze vraag geconcretiseerd.

Een professional maakt zich zorgen over een negenjarige jongen die grensoverschrijdend gedrag vertoont. Verschillende diensten buigen zich over de jongen. De ene keer is de jongen te jong. De andere keer te slim. En nog een andere keer heeft de voorziening geen gepast aanbod voor het gedrag dat de jongen stelt. De professional concludeert dat er te weinig bereidheid is om samen een oplossing te zoeken en om de verantwoordelijkheid te delen. De jeugdhulp wordt door een grote specialisatie gekenmerkt. Er geldt enkel opnameplicht in de gemeenschapsinstellingen waardoor de beschreven situatie ontstaat. Niemand weet wie een mandaat heeft om met die jongen aan de slag te gaan. Niemand weet wie finaal verantwoordelijkheid draagt.

Een jongen van 17 jaar is thuis niet meer veilig. Ook het OCJ beaamt dat. Zijn netwerk biedt geen oplossing. Een internaat is bereid de jongen van maandag tot vrijdag op te vangen. Er is na lang zoeken ook een oplossing gevonden voor het weekend, in de gebouwen van een vakantiecamp. Er is niet altijd een aanbod voor bepaalde noden. Het is belangrijk aandacht te hebben voor jongeren die op bepaalde momenten een plek nodig hebben om er te verblijven en bijgevolg geen volledig parcours in de jeugdhulp doorlopen. Met die jongeren scheelt er niets. Ze hebben alleen behoefte aan een veilige en rustige opvangplaats. Vlaanderen heeft daar geen gepast antwoord op.

Kinderen en jongeren met autisme krijgen op basis van hun diagnose toegang tot een bepaalde hulpvorm. De wachttijden voor bijvoorbeeld thuisbegeleiding zijn echter enorm. Zij ondergaan een dubbele uitsluiting. Ze moeten soms tot drie jaar op een aanbod wachten. Tegelijk wordt een apart circuit gecreëerd voor deze groep. Omdat ze daar niet terechtkunnen, moeten ze op het gewone circuit terugvallen. Het gewone circuit verklaart zich echter ongeschikt voor deze doelgroep en verwijst naar het aparte circuit.

Het Kinderrechtencommissariaat beveelt aan na te denken over jeugdhulp die voor een aanbod zorgt dat insluit in plaats van uitsluit. Er moet werk worden gemaakt van open inloophuizen voor jongeren. Het hulpaanbod van het Agentschap Jongerenwelzijn moet beter aansluiten op het aanbod van het VAPH.

1.1. Omgaan met verontrusting

Professionals nemen geregeld contact op met het Kinderrechtencommissariaat in hun zoektocht naar een manier om om te gaan met verontrustende situaties. Hulpverleners willen reageren maar zitten tegelijk met grote vragen. Komt hun ingrijpen niet te vroeg of te laat? Is hun ingrijpen niet te drastisch?

De klachtenlijn functioneert geregeld als hulplijn voor professionals. Ze vragen het Kinderrechtencommissariaat om een mandaat om de stappen te zetten die ze denken te moeten zetten.

1.2. Pleegzorg

Pleegouders nemen contact op om informatie te verkrijgen over de juridische positie van hun pleegkind. Welke rechten heeft het pleegkind in de jeugdhulp? Andere vragen gaan over onderwijs en inschrijving op school, of over het verschaffen van afstammingsinformatie.

Het Kinderrechtencommissariaat is ingenomen met het federale initiatief om het statuut van de pleegzorger te versterken. Het is belangrijk duidelijk te bepalen wie verantwoordelijk is of over een mandaat beschikt om dagelijkse dan wel fundamentele beslissingen te nemen. Pleegzorg botst immers steeds op het spanningsveld tussen de ouders als eerste opvoedingsverantwoordelijke en de zoektocht naar meer stabiliteit voor de kinderen.

Het Kinderrechtencommissariaat benadrukt het belang van een maximaal gezamenlijk ouderschap. Een duidelijke overeenkomst tussen ouders en pleegouders zou mogelijk moeten zijn. Die overeenkomst mag niet vrijblijvend zijn en moet een opvoedingsplan worden met concrete afspraken in het belang van de kinderen. De biologische ouders moeten in deze discussie betrokken worden. Gezinnen in armoede signaleren dat het niet altijd gemakkelijk is om betrokken partij te blijven. Uiteraard moet er ook aandacht gaan naar de positie van het pleegkind. In welke mate kan maximale inspraak gerealiseerd worden? Krijgen ze steeds juridische bijstand wanneer dat nodig blijkt?

1.3. Recht op herinnering

Een jeugdhulpvoorziening nam contact op met een eenvoudige, praktische maar relevante vraag. Mag de voorziening foto's van de leefgroep meegeven aan jongeren die de instelling verlaten? Hoe verhoudt zich dat tot het verbod om beeldmateriaal te verspreiden? Volgens het Kinderrechtencommissariaat lijkt dat niet strafbaar al is dat niet eenduidig. Het is belangrijk kinderen enkele herinneringen mee te geven. Een aantal voorzieningen zit met vragen over het bewaren van foto's en dossiers.

Het Kinderrechtencommissariaat roept op deze kwestie op de agenda te plaatsen. Er rijzen immers heel wat vragen. Moeten foto's en dossier samen of afzonderlijk bijgehouden worden? Hoe lang moeten dossiers bewaard worden? Wie ooit in een voorziening verbleef, vraagt soms jaren later om zijn dossier in te kijken. De huidige afspraken moeten worden herbekeken.

1.4. Toestemming van beide ouders?

Moet er altijd toestemming van beide ouders zijn om jeugdhulp of therapie aan te vragen? In de praktijk wordt dit principe doorgaans heel strikt toegepast. Er wordt een uitzondering gemaakt als een van de ouders al meerdere jaren afwezig is.

Voor kinderen en jongeren is dat niet eenvoudig. Een vechtscheiding heeft een grote impact op hun toegang tot hulp. Het Kinderrechtencommissariaat vraagt dit principe te herbekijken. Wordt er aan dit principe vastgehouden? Kunnen de jongeren een sterker mandaat krijgen om hun rechten uit te oefenen?

2. Rechten op en in het gezin

Het Kinderrechtencommissariaat hoopt dat de armoedetoets op de nieuwe kinderbijslag duidelijk maakt dat het nieuwe systeem een fundamenteel verschil maakt in de strijd tegen kinderarmoede. Mocht dat niet zo zijn, dan drukt het Kinderrechtencommissariaat de hoop uit dat een en ander wordt herbekeken.

Er is de voorbije periode hard gewerkt aan afstamming, een DNA-databank en een afstammingscentrum. Het werk wordt afgerond. De hoop leeft dat daarover in het voorjaar van 2017 een brede discussie plaatsvindt.

De impact van vechtscheidingen op kinderen blijft problematisch. Dit thema verdient blijvend aandacht.

3. Jeugddelinquentierecht

Er is een lang traject gelopen onder coördinatie van het Agentschap Jongerenwelzijn. Het Kinderrechtencommissariaat heeft daar actief aan meegewerkt. Over enkele belangrijke thema's is een consensus bereikt. Er is eensgezindheid om geen zuiver jeugdsanctierecht te maken en blijvend aandacht te schenken aan herstel en begeleiding. Er is consensus over de afschaffing van uithandengeving mits er een alternatief is binnen het jeugdrecht. Ten slotte is iedereen het eens over het belang van aparte settings voor VOS- en MOF-jongeren.

Dit thema zal de komende periode belangrijk blijven. Het Kinderrechtencommissariaat zal in een afzonderlijk advies aandacht vragen voor de belangrijke rol van de politie, voor Brussel en voor de vraag of bijkomende plaatsen in gesloten settings nodig zijn. Voor het Kinderrechtencommissariaat hoeft dat niet. Een gespecialiseerd aanbod voor bepaalde groepen is belangrijker.

Het Kinderrechtencommissariaat organiseert in dit verband drie 'KRunches': over videoconferenties, het strafregister en de verhouding tussen kinder- en jeugdpsychiatrie en het jeugddelinquentierecht.

4. Kinderen op de vlucht

Kinderen op de vlucht zijn kinderen in gevaar en geen gevaarlijke kinderen. In de beeldvorming van vluchtelingen en van kinderen of jongeren zonder papieren is een tendens merkbaar om hen als gevaarlijke kinderen voor te stellen terwijl het om kinderen gaat met grote noden, trauma's, psychologische of psychiatrische problemen. Deze problemen worden te weinig onderkend. De overheid heeft beslist sterker in te zetten op de psychologische begeleiding van deze groep. In de praktijk schiet die begeleiding echter nog tekort. Er zijn onvoldoende middelen voor een adequate psychologische begeleiding van deze kwetsbare groep. Op het moment dat opvangcentra sluiten, moet ervoor worden gezorgd dat hun kwetsbaarheid niet nog toeneemt. Jongeren moeten soms op heel korte tijd en onvoldoende voorbereid van de ene naar de andere plaats verhuizen. De komende jaren wacht de uitdaging het belang van deze kinderen sterker te maken.

5. Dak- en thuisloosheid

Met zijn dossier over dak- en thuisloosheid trekt het Kinderrechtencommissariaat aan de alarmbel. Eén vierde van de dakloze kinderen en jongeren in Vlaanderen is dat al één tot drie jaar. De helft van alle kinderen in de winteropvang brachten ook de winter voordien in de winteropvang door en zullen dat ook de volgende winter doen. Winteropvang is niet de ideale plek om kinderen op te vangen. De

impact van dak- en thuisloosheid op kinderen en jongeren is groot. Ze zijn eigenlijk vluchteling in eigen land.

Het Kinderrechtencommissariaat beveelt aan deze groep zichtbaar te maken. Thans staan ze in de schaduw van de volwassen dak- en thuislozen. Er moet onderzoek naar gebeuren. Er moeten statistieken zijn om een volwaardig beleid te kunnen voeren. Preventieve woonbegeleiding is blijkens buitenlands onderzoek zevenmaal goedkoper dan uithuiszetting. Waarom geen werk maken van een integraal uitgebouwde preventieve woonbegeleiding?

Dak- en thuislozenopvang moet in het belang van het kind zo kort en zo kindvriendelijk mogelijk zijn. Het is een stresserende situatie met grote impact op hun schoolloopbaan. Er moet rekening worden gehouden met de leeftijd van de kinderen. Tieners krijgen weinig privéruimte in deze collectieve opvang. Er moet ten slotte aandacht zijn voor intrafamiliaal geweld, sociaal woonbeleid en kwetsbare jongvolwassenen.

6. Wat na 18 jaar?

Jongeren die op 18 jaar de jeugdhulp verlaten zijn kwetsbaar. Er moet werk worden gemaakt van een dubbeltraject: voor en na 18 jaar. Het Kinderrechtencommissariaat stelt vast dat min 18-jarigen onvoldoende en te laat voorbereid worden op de overstap naar alleen wonen en leven. Ze moeten de kans krijgen betekenisvolle relaties uit te bouwen en te onderhouden. Ze moeten in contact worden gebracht met relevante maatschappelijke voorzieningen. Er moet blijvend worden geïnvesteerd in contextbegeleiding.

Na hun 18 jaar hebben ze een buddy nodig op wie ze kunnen terugvallen en met wie ze in vertrouwen kunnen spreken. Die persoon kan hen snel op het goede pad terugbrengen. Deze jongeren moeten duidelijk vernemen dat een recht op terugkeer mogelijk is. Ten slotte moet zeker in grote steden werk worden gemaakt van een jeugddienst bij het OCMW. Woonbegeleiding, toeleiding naar werk of onderwijsbegeleiding moeten geïntegreerd verlopen zodat jongeren met al hun vragen op één plaats terechtkunnen.

II. Vragen van de leden

Elke Van den Brandt vraagt of het Kinderrechtencommissariaat een advies heeft over opnameplicht. Door de hoge mate van specialisatie van de jeugdhulp vallen kinderen uit de boot. Tegelijk wordt een gespecialiseerd aanbod naar voren geschoven als alternatief voor gesloten opvang. Hoe verhouden beide stellingen zich tot elkaar? Voor welke doelgroep geldt een generalistische aanpak? Voor welke groep is een gespecialiseerd aanbod aangewezen?

Ze vraagt het voorbeeld van de jongere met autisme die op thuisbegeleiding wacht te verduidelijken. Hoe lang wacht de jongere precies op hulp?

Waarom worden tijdens de KRunches heel specifieke thema's behandeld en niet de meer algemene lijnen?

Lorin Parys vraagt het Kinderrechtencommissariaat naar een insteek voor een oplossing voor interlandelijke adoptie. Hoeveel OCMW's hebben al een jeugddienst? Zijn er goede voorbeelden? Is dat wijdverspreid of staat dat nog in de kinderschoenen?

Het verontrust *Katrien Schryvers* hoeveel jonge mensen bij het OCMW aankloppen. Het gaat om jongeren zonder netwerk. Ze krijgen vaak psychiatri-

sche begeleiding. Ze worden onder begeleiding geactiveerd. Ze zoeken naar een woning. Ze zijn met hun 18 tot soms 22 jaar nog ontzettend jong om helemaal op eigen benen te staan. Een geïntegreerd breed onthaal moet samen een netwerk vormen rond die jongere en vermijden dat hij al te vaak wordt doorverwezen.

Het decreet van 15 juli 1997 houdende oprichting van een Kinderrechtencommissariaat en instelling van het ambt van Kinderrechtencommissaris verleent de kinderrechtencommissaris toegang tot voorzieningen. Hoe oefent het Kinderrechtencommissariaat dat recht uit? Botst het op problemen, bijvoorbeeld als gevolg van het recht op privacy?

Freya Van den Bossche merkt dat sommige jongeren binnen de integrale jeugdhulp niet de gepaste plek vinden. Voor die groep voldoet de integrale jeugdhulp bijgevolg niet aan zijn doelstellingen. Waar faalt het systeem?

Peter Persyn neemt aan dat de jongeren over wie mevrouw Schryvers het heeft niet altijd een voorgeschiedenis in de integrale jeugdhulp hebben. Het gaat ook over jongeren die als jongvolwassene in de problemen geraken. De jongvolwassenheid is een kritische fase in het jonge leven. Er is al discussie gevoerd over trajectbegeleiding. De buddy is een soort tussenvoorstel. Er wordt een jeugddienst bij het OCMW voorgesteld. Om te vermijden dat de verantwoordelijkheid wordt doorgeschoven, moet op een bepaalde plaats over dergelijke kritische trajecten gewaakt worden.

Bruno Vanobbergen heeft geen concrete aanzet tot een oplossing voor de opnameplicht. Hij wil af van het idee dat de opnameplicht alleen geldt voor de gemeenschapsinstellingen. Als gevolg daarvan vangen de gemeenschapsinstellingen een groep jongeren op die zodanig divers is dat hun noden en behoeften onmogelijk adequaat kunnen worden beantwoord. Het rapport 'De opname- en begeleidingsplicht in de jeugdhulp en de gehandicaptenzorg' van professor Put moet deze discussie openbreken.

Het is ontoelaatbaar dat niet wordt nagedacht over hoe verandering kan worden gebracht in de populatie in de gemeenschapsinstellingen. De onderlinge verschillen zijn te groot. Het beleid slaagt er niet in daar goede antwoorden op te formuleren. Slachtoffers van tienerpooiers komen vaak in Beernem terecht. Er moet worden gezocht naar een gespecialiseerd aanbod voor die meisjes. Onder de brede noemer van de gesloten setting moet naar meer specialisatie worden gezocht.

De thema's voor de KRunches zijn specifiek. In het traject gecoördineerd door het Agentschap Jongerenwelzijn is al veel aan bod gekomen. Enkele elementen, die jongeren en professionals als belangrijk naar voren schuiven, hebben onvoldoende aandacht gekregen. De discussie over de videoconferentie loopt al langer en verdient uitklaring. Het strafregister is evenmin uitgeklaard. Vanuit het perspectief van een jonge meerderjarige is dat een belangrijk thema. De relatie tussen jeugddelinquentie aan de ene kant en kinder- en jeugdpsychiatrie aan de andere kant houdt verband met de discussie over de opnameplicht.

Het advies van de Nederlandse Raad voor Strafrechtstoepassing en Jeugdbescherming over een aantal mogelijke toekomstscenario's voor het interlandelijke adoptiestelsel is lezenswaardig. Dat rapport analyseert alle argumenten pro en contra interlandelijke adoptie vanuit het belang van het kind. Het is een degelijke kapstok voor de verdere discussie over interlandelijke adoptie. De finale conclusie luidt dat interlandelijke adoptie moet worden stopgezet en dat meer moet worden geïnvesteerd in de jeugdzorg in de landen van herkomst. Deze drastische conclusie sluit aan bij de visie van professor Vandenhoe van de UA. Het

Kinderrechtencommissariaat vindt het moeilijk om op dit ogenblik een eind te stellen aan interlandelijke adoptie ten voordele van jeugdzorg in de landen van herkomst. Een jeugdzorgsysteem uitbouwen kost zodanig veel tijd en energie dat tussenstappen nodig zijn. In de beste aller werelden is het uiteraard aangewezen interlandelijke adoptie af te schaffen. Het Kinderrechtencommissariaat verneemt dat werk wordt gemaakt van nieuwe adoptiekanalen. Het blijft bij zijn standpunt over de link tussen armoede en adoptie, en over adoptie van oudere kinderen.

Er is geen algemeen overzicht van de jeugddiensten binnen de verschillende OCMW's. Het Gentse OCMW werkt met een cel die zich richt op de jongeren die de jeugdzorg verlaten omdat ze 18 jaar worden. Die cel besteedt aandacht aan wonen, werk, onderwijs en financiële ondersteuning.

Het Kinderrechtencommissariaat heeft de voorbije jaren sterk geïnvesteerd in zijn decretaal bepaalde toegangsrecht tot voorzieningen. Zo heeft het Kinderrechtencommissariaat een akkoord gesloten met de vier onderwijskoepels. Alle schooldirecties zijn geïnformeerd over het bezoekrecht van het Kinderrechtencommissariaat waardoor misverstanden uit de weg zijn geruimd. Er wordt een vergelijkbaar akkoord onderhandeld met de jeugdhulpvoorzieningen. Die voorzieningen schermen soms met hun beroepsgeheim.

De buddy is iemand met wie jongeren al een vertrouwensrelatie hebben opgebouwd tijdens hun verblijf in een instelling. Thans is het onduidelijk of dergelijke vertrouwensrelatie mag worden onderhouden eenmaal de jongere die instelling heeft verlaten. Sommige instellingen eisen streng dat dergelijke band verbroken wordt, wat niet evident is voor de jongeren en voor de medewerker. Samen met de instellingen moet een flexibeler beleid worden ontwikkeld om dergelijke contacten in de toekomst makkelijker mogelijk te maken. Er is aan de kant van de hulpverleners veel drempelvrees terwijl net zij een belangrijke rol kunnen spelen. Dit element kan worden toegevoegd aan hun taakomschrijving.

Inge Schoevaerts zegt dat de jongere uit het voorbeeld acht jaar op thuisbegeleiding heeft gewacht door de wijze waarop de aanmelding bij de thuisbegeleidingsdienst is georganiseerd. Bij de eerste aanmelding was het kind jonger dan 12 jaar. Na verloop van tijd heeft de dienst zijn aanmeldsysteem gewijzigd. De dienst schakelde over op inbelmomenten. Aanvankelijk eenmaal per maand en daarna gereduceerd tot tweemaal per jaar. Die dienst besliste tegelijk de wachtlijst opnieuw op nul te zetten om iedereen gelijke kansen te geven. Inmiddels was de jongere ouder dan 12 jaar. Het kind kreeg geen begeleiding als min 12-jarige en kwam op een nieuwe wachtlijst terecht voor plus 12-jarigen. Bij de opstart van de begeleiding was de minderjarige 17 jaar en rees de vraag of dat nog zinvol was binnen het jeugdhulpaanbod.

De integrale jeugdhulp hanteert het principe van de gezamenlijke verantwoordelijkheid waardoor alle betrokkenen moeten overleggen tot er een oplossing is. Elke jeugdhulpactor wordt geacht verantwoordelijkheid te dragen en in te zetten op continuïteit. Daar wordt sterk op ingezet maar in de praktijk lukt dat om een aantal redenen niet altijd. Jeugdhulpverleners lijden aan handelingsverlegenheid om bepaalde beslissingen te nemen. Ze blijven verantwoordelijk en aansprakelijk voor een maatregel die vaak niet onmiddellijk in werking treedt. Uit angst en onwetendheid trekken jeugdhulpverleners zich terug.

Anderzijds moeten verschillende sectoren samenwerken. Elke sector heeft zijn ontstaansgeschiedenis en werkt volgens een bepaalde filosofie. Het is zoeken om tot gezamenlijke afspraken en overlegmomenten te komen.

Wachtlijsten worden door jeugdhulpverleners vaak als statement gezien. Er zijn echter alternatieven. Er kan naar tijdelijke opvang worden gezocht.

De jeugdhulpactoren moeten elkaar ten slotte leren kennen. Het overleg is te vaak administratief. Veel informatie wordt schriftelijk doorgegeven. Er is te weinig tijd om met de jongere, met het gezin en met elkaar rond de tafel te zitten. Wie overlegt, komt tot nieuwe ideeën.

Peter Persyn zegt dat het niet alleen om jongeren met een traject in de jeugdhulp gaat. Wie geen voortraject heeft, wordt niet steeds als probleemjongere geïdentificeerd. Hoe kan over dergelijke trajecten gewaakt worden zonder dwingend, betuttelend of restrictief te zijn? Wie kan daarop worden aangesproken? Welk engagement kan zo'n buddy aangaan?

Bruno Vanobbergen verwijst naar laagdrempelige initiatieven als de inloophuizen en TEJO, die zich richten tot jongeren die in de knel zitten. Dat kan zijn omdat een goede vriend is overleden of omdat ze in hun studies met een aantal mislukkingen zijn geconfronteerd.

Bart VAN MALDEREN,
voorzitter

Katrien SCHRYVERS
Caroline CROO
Freya VAN DEN BOSSCHE,
verslaggevers

Gebruikte afkortingen

DNA	desoxyribonucleic acid
MOF	als misdrijf omschreven feit
OCJ	ondersteuningscentrum jeugdzorg
OCMW	Openbaar Centrum voor Maatschappelijk Welzijn
TEJO	Therapeuten voor jongeren
UA	Universiteit Antwerpen
VAPH	Vlaams Agentschap voor Personen met een Handicap
VOS	verontrustende situatie